

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

Реєстраційний № 20
Дата 31.10.2024

КУРСОВА РОБОТА
з багатосторонньої дипломатії
на тему:
**“Політичні аспекти співпраці України з міжнародними
організаціями.”**

Студента 4 курсу
Денної форми навчання
Спеціальність: 292 “Міжнародні економічні відносини”
Дзямка Станіслава Івановича
Керівник:
викладач Панова А.О

Національна шкала відмінно
Кількість балів: 100 Оцінка ECTS A
Члени комісії :
[підпис] Панов А.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)
[підпис] Казаква Л.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)
[підпис] Савка В.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	3
1.1 Становлення зовнішньої політики України після здобуття незалежності.....	3
1.2 Україна на міжнародній арені: участь в ООН, ОБСЄ та інших глобальних організаціях.....	5
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄС І НАТО	9
2.1. Європейський напрямок зовнішньої політики України.....	9
2.2. Угода про асоціацію з ЄС та її політичні наслідки	12
2.3 Стратегічне партнерство України з НАТО та військово-політична підтримка	14
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ. ..	18
3.1. Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк: вплив на політику України	18
3.2 Політичні виклики співпраці України з міжнародними організаціями в умовах війни	19
3.3. Відбудова України за підтримки міжнародних організацій.....	22
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27

ВСТУП

Політичні аспекти співпраці України з міжнародними організаціями є важливим фактором забезпечення національної безпеки, економічного розвитку та соціального прогресу. Після здобуття незалежності у 1991 році, Україна прагнула інтегруватися в світове співтовариство, шукаючи підтримку на міжнародній арені та налагоджуючи співпрацю з такими організаціями, як ООН, Європейський Союз, НАТО, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та інші. Особливо актуальною ця співпраця стала після 2014 року, коли відбулася анексія Криму Росією та розпочався збройний конфлікт на Донбасі. У цей період Україна значно активізувала свої зусилля для отримання політичної, фінансової та військової підтримки від міжнародних партнерів.

Вивчення політичних аспектів співпраці України з міжнародними організаціями є важливим для розуміння їхнього впливу на процеси реформування країни, забезпечення територіальної цілісності та зміцнення демократії. Аналіз ефективності співпраці допоможе оцінити роль міжнародних організацій у вирішенні внутрішньо- та зовнішньополітичних викликів, що стоять перед Україною, а також визначити перспективи подальшого розвитку цих відносин.

Об'єктом дослідження є політичні відносини України з міжнародними організаціями.

Предметом дослідження є політичні аспекти співпраці України з міжнародними організаціями та їхній вплив на внутрішньо- та зовнішньополітичний розвиток країни.

Метою дослідження є аналіз політичних аспектів співпраці України з міжнародними організаціями та визначення її ролі в контексті національної безпеки і політичних реформ. Задля досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- Дослідити історичний контекст співпраці України з основними міжнародними організаціями.
- Вивчити основні напрями та форми політичної співпраці з ООН, ЄС, НАТО, МВФ, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями.
- Оцінити вплив міжнародних організацій на проведення реформ в Україні.
- Проаналізувати роль міжнародних організацій у забезпеченні територіальної цілісності України.
- Визначити перспективи розвитку політичного співробітництва України з міжнародними організаціями.

Методами дослідження є аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів, офіційних звітів міжнародних організацій, а також синтез та узагальнення отриманих даних.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку джерел. Загальний обсяг курсової – 28 сторінок. Список джерел налічує 21 найменування. Робота містить 1 рисунок та 3 таблиці.

РОЗДІЛ 1

Історія та сучасний стан співпраці України з міжнародними організаціями

1.1 Становлення зовнішньої політики України після здобуття незалежності

Після проголошення незалежності в 1991 році Україна зіткнулася з потребою формування власної зовнішньої політики, яка відповідала б новим геополітичним умовам та національним інтересам. Це стало важливим аспектом державотворення, оскільки визначало міжнародне позиціонування країни, її роль у світових процесах, а також забезпечення національної безпеки й економічного розвитку. На початковому етапі незалежності важливим завданням стало визнання України як суверенної держави та встановлення дипломатичних відносин з іншими країнами. Зокрема, значну роль відіграло ядерне роззброєння, яке дозволило підписати Будапештський меморандум у 1994 році, що гарантував безпеку з боку США, Великої Британії та Росії. Однак, незважаючи на ці гарантії, меморандум не зміг запобігти порушенням територіальної цілісності України в майбутньому, що стало важливим уроком для зовнішньої політики країни [1].

Протягом наступного десятиліття Україна активно формувала багатовекторну зовнішню політику, намагаючись балансувати між Заходом і Сходом. Такий підхід був обумовлений географічним положенням України, її економічними зв'язками з Росією та іншими пострадянськими країнами, а також прагненням інтегруватися до європейських структур. У цей час відбувався процес адаптації законодавства до європейських стандартів, Україна готувалася до вступу в Світову організацію торгівлі, а також посилювала співпрацю з НАТО в межах програми "Партнерство заради миру". Активно розвивалася економічна дипломатія, що сприяло залученню іноземних інвестицій та розвитку експорту.

Однак після 2004 року, з початком "помаранчевої революції", зовнішньополітичний курс став більше орієнтованим на Захід, що

відобразилося на поглибленні відносин з Європейським Союзом та НАТО. Цей період був позначений зростанням прагнення до європейської інтеграції та відходом від пострадянського простору, який все більше асоціювався з політичною нестабільністю та авторитарними режимами. Посилювалися зусилля щодо приєднання до європейських програм економічної та соціальної співпраці, що сприяло модернізації української економіки та суспільства [2].

Після Революції гідності в 2014 році інтеграція з ЄС набула стратегічного значення, результатом чого стало підписання Угоди про асоціацію. Це стало символом нового зовнішньополітичного курсу, який був спрямований на поглиблення співпраці з європейськими країнами та розрив із зовнішньополітичними підходами минулого, які часто призводили до залежності від Росії. У цей час також відбулося значне загострення відносин з Росією, яка анексувала Крим і розпочала військові дії на Донбасі. Це стало ключовим викликом для української зовнішньої політики, оскільки країна була змушена шукати підтримку серед міжнародних партнерів для протидії агресії та відновлення територіальної цілісності.

Зовнішня політика України зосередилася на європейській інтеграції, розширенні стратегічного партнерства зі США, поглибленні співпраці з НАТО та активізації економічної дипломатії. Важливу роль відігравала міжнародна підтримка у протистоянні російській агресії, яка стала ключовим викликом для країни. Участь у таких ініціативах, як санкції проти Росії, а також отримання військової, фінансової та технічної допомоги від партнерів, дозволили Україні підвищити свою стійкість перед загрозами.

Україна також розвивала участь у регіональних об'єднаннях, як-от Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ), а також співпрацювала з Чорноморським економічним співтовариством, що сприяло розширенню економічних зв'язків і зміцненню політичного діалогу з сусідніми державами. Участь у таких регіональних структурах дозволяла Києву не лише зміцнювати двосторонні відносини з сусідами, але й впливати на формування регіональної політики в інтересах України [3].

Таким чином, зовнішня політика України після здобуття незалежності пройшла складний шлях становлення та адаптації до нових умов, відповідаючи на виклики та зміцнюючи прагнення інтегруватися до європейського і світового співтовариства, а також захищати національні інтереси на міжнародній арені. Досвід останніх десятиліть продемонстрував важливість активної дипломатії, міжнародної солідарності та ефективної координації дій у досягненні цілей зовнішньої політики. Зміни, що відбувалися, сформували нову стратегію зовнішніх відносин, яка базується на принципах відкритості, партнерства та захисту суверенітету й національної безпеки [2].

1.2 Україна на міжнародній арені: участь в ООН, ОБСЄ та інших глобальних організаціях

Після здобуття незалежності у 1991 році Україна активно почала вибудовувати свою зовнішню політику, зокрема через участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ та інші глобальні інституції. Це стало ключовим напрямом зовнішньополітичної діяльності, оскільки дозволяло зміцнити міжнародне визнання держави, забезпечити підтримку на міжнародній арені та сприяти вирішенню глобальних питань. Участь у цих організаціях стала важливим інструментом для забезпечення національної безпеки та підтримки міжнародної стабільності.

Україна є членом-засновником Організації Об'єднаних Націй, оскільки УРСР ще в 1945 році увійшла до складу цієї організації. З моменту проголошення незалежності українська дипломатія почала відігравати більш активну роль в ООН як повноправна суверенна держава. Одним із ключових напрямів участі України в ООН стала боротьба за збереження міжнародного миру і безпеки. Україна неодноразово обиралася непостійним членом Ради Безпеки ООН, зокрема у 2000-2001 та 2016-2017 роках, що дозволяло їй брати активну участь у прийнятті важливих рішень з питань міжнародної безпеки. Українська делегація послідовно порушувала питання про агресію з боку Росії, особливо після анексії Криму у 2014 році та початку конфлікту на Донбасі. Завдяки активній дипломатичній позиції, Україні вдалося привернути увагу

світової спільноти до порушень міжнародного права з боку Росії та забезпечити підтримку багатьох країн у запровадженні санкцій проти агресора.

Україна також бере активну участь у миротворчих операціях під егідою ООН. Українські військовослужбовці та миротворці брали участь у місіях в таких країнах, як Ліван, Конго, Південний Судан, Косово, Ірак та інші. Така діяльність дозволяє Україні не тільки сприяти збереженню міжнародного миру, а й підвищує авторитет країни на світовій арені [4].

Окрім миротворчої діяльності, Україна брала участь у вирішенні гуманітарних питань, таких як боротьба з голодом, зміни клімату та права людини. Українські представники були активними у різних спеціалізованих агенціях ООН, зокрема в ЮНЕСКО, де питання захисту культурної спадщини та освіти завжди були в пріоритеті. Наприклад, завдяки зусиллям України, у 2023 році було прийнято рішення про включення до списку культурної спадщини ЮНЕСКО кількох важливих об'єктів в Україні, які перебувають під загрозою через військові дії.

Ще однією важливою організацією для України є Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Україна стала членом ОБСЄ у 1992 році, і ця організація відіграє значну роль у врегулюванні конфліктів на території України, особливо після початку війни на Донбасі. Місія ОБСЄ в Україні працює над моніторингом дотримання режиму припинення вогню та виконанням Мінських угод, що спрямовані на мирне врегулювання конфлікту. Для України співпраця з ОБСЄ стала важливим інструментом дипломатичного тиску на Росію та залучення міжнародної уваги до ситуації на сході країни. ОБСЄ також реалізує проекти, пов'язані з демократичними реформами, забезпеченням прав людини та розвитком громадянського суспільства в Україні. Наприклад, організація сприяла впровадженню проектів з реформи судової системи та боротьби з корупцією [5].

Україна також бере активну участь у діяльності інших міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світова організація торгівлі (СОТ), Рада Європи та інші. Членство

в цих організаціях дозволяє Україні не лише брати участь у глобальних економічних процесах, а й отримувати фінансову та технічну підтримку для реалізації внутрішніх реформ. Співпраця з МВФ і Світовим банком відіграла ключову роль у стабілізації української економіки після здобуття незалежності, а також під час економічних криз. Наприклад, фінансова підтримка МВФ у вигляді кредитних програм дозволила забезпечити макроекономічну стабільність, модернізувати банківську систему та проводити реформи у сфері державного управління.

Членство у Світовій організації торгівлі, яке Україна здобула у 2008 році, стало важливим кроком для інтеграції в світову економіку. Це дозволило розширити можливості для експорту українських товарів та сприяло підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Водночас членство в СОТ вимагало адаптації законодавства до міжнародних торговельних стандартів, що стало стимулом для вдосконалення правового середовища у сфері торгівлі, зокрема через впровадження стандартів якості та регулювання експорту та імпорту.

Участь у Раді Європи стала важливим інструментом для просування демократичних реформ і забезпечення прав людини. Україна приєдналася до цієї організації у 1995 році та взяла на себе зобов'язання з впровадження європейських стандартів у сфері правосуддя, свободи слова, прав національних меншин та інших ключових сфер. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) став важливою інституцією для захисту прав українських громадян, які зверталися туди за правовою допомогою. Протягом останніх років ЄСПЛ розглянув багато справ, пов'язаних із порушенням прав людини під час конфлікту на Донбасі та незаконного затримання активістів [6].

Крім того, Україна бере активну участь у діяльності регіональних об'єднань, таких як Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ), де виступає одним з ініціаторів створення. ГУАМ об'єднує країни, що поділяють спільні виклики та інтереси в галузі безпеки, економіки та енергетики. Для України співпраця в рамках ГУАМ є важливою платформою

для розвитку економічних зв'язків, а також для протидії спільним загрозам, таким як регіональні конфлікти та енергетична залежність. В рамках цієї організації розробляються спільні економічні проєкти, включно з транспортними коридорами для зміцнення зв'язків між країнами-учасницями.

Україна також активно співпрацює з Чорноморським економічним співтовариством (ЧЕС), яке об'єднує країни регіону Чорного моря задля розвитку економічного співробітництва. Співпраця в ЧЕС дозволяє Україні зміцнювати свої торговельні зв'язки з сусідами та брати участь у проєктах, спрямованих на розвиток транспортної інфраструктури, енергетики та туризму. Зокрема, спільні ініціативи щодо розвитку морських портів та транспортних маршрутів сприяють збільшенню обсягів міжнародної торгівлі.

Таким чином, участь України в ООН, ОБСЄ та інших глобальних організаціях є важливим елементом її зовнішньої політики, що дозволяє країні зміцнювати свої позиції на міжнародній арені, отримувати підтримку для внутрішніх реформ та забезпечувати національні інтереси. Завдяки активній міжнародній співпраці Україна не лише розвиває економічні та політичні зв'язки, а й використовує міжнародні майданчики для захисту своїх прав та інтересів, особливо в умовах агресії з боку Росії [7].

РОЗДІЛ 2

Аналіз політичного співробітництва України з ЄС і НАТО

2.1. Європейський напрямок зовнішньої політики України

Європейська інтеграція займає центральне місце у зовнішній політиці України, яка прагне посилити свої позиції в Європі, забезпечити стабільний економічний розвиток та підвищити рівень національної безпеки. Після здобуття незалежності в 1991 році Україна відразу почала розвивати стосунки з європейськими інституціями, такими як Європейський Союз (ЄС) і НАТО.

Таблиця 2.1

Основні етапи інтеграції України з ЄС (1991-2024 р.)

ік	Р	Подія	Опис
991	1	Встановлення дипломатичних відносин	Початок офіційного співробітництва України з ЄС
994	1	Угода про партнерство та співробітництво	Перший договір, що регулює відносини між Україною та ЄС
005	2	План дій Україна-ЄС	Поглиблення політичної та економічної співпраці
014	2	Підписання Угоди про асоціацію	Початок широкомасштабної співпраці, включаючи створення зони вільної торгівлі
017	2	Запровадження безвізового режиму	Лібералізація візового режиму для короткотермінових подорожей
022-2024	2	Отримання статусу кандидата на членство	Офіційне визнання України кандидатом на вступ до ЄС

Джерело: складено автором за даними [8].

Ці відносини еволюціонували протягом десятиліть, особливо після Революції Гідності в 2014 році, яка стала переломним моментом у європейському виборі України. Політичний курс країни на європейську інтеграцію став незворотним, отримавши широкий суспільний і політичний консенсус.

Однією з найважливіших подій у розвитку відносин між Україною та ЄС стало підписання Угоди про асоціацію в 2014 році. Цей документ став основою для широкомасштабного співробітництва між Україною та Європейським Союзом, визначивши новий рівень політичної асоціації та економічної

інтеграції. Угода передбачає створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, що сприяє активізації економічних відносин між сторонами. Крім того, її реалізація означає поступову адаптацію українського законодавства до європейських стандартів у таких сферах, як енергетика, охорона довкілля, транспорт, захист прав споживачів та інші. Це створює умови для більш ефективного функціонування ринкової економіки в Україні та посилює її конкурентоспроможність на міжнародній арені [9].

Важливим досягненням у співпраці України з ЄС стало запровадження безвізового режиму в 2017 році, що дозволило громадянам України здійснювати короткотермінові поїздки до країн Шенгенської зони без необхідності оформлення візи. Цей крок не лише сприяв розвитку туризму і полегшенню культурних зв'язків, але й мав позитивний вплив на ділові відносини, розширюючи можливості для українських підприємців та спрощуючи доступ до європейських ринків. Крім того, безвізовий режим став символом довіри з боку ЄС, який визнав прогрес України у здійсненні необхідних реформ, таких як боротьба з корупцією, зміцнення верховенства права та удосконалення системи державного управління.

Здійснення євроінтеграційних реформ є невід'ємною частиною виконання Угоди про асоціацію, оскільки адаптація законодавства та впровадження європейських стандартів мають важливе значення для успішної інтеграції. Важливі реформи стосуються галузей енергетики, охорони навколишнього середовища, транспорту, захисту прав споживачів та інших ключових сфер. Вони спрямовані на підвищення ефективності державного управління, поліпшення інвестиційного клімату та модернізацію інфраструктури, що сприяє покращенню якості життя громадян та підвищенню конкурентоспроможності української економіки на світовому ринку [10].

Паралельно з процесом інтеграції до ЄС, Україна розвиває співпрацю з НАТО, що також є важливим напрямком зовнішньої політики. Після анексії Криму та початку збройного конфлікту на сході України у 2014 році співпраця з Альянсом набрала нового значення. Україна активізувала зусилля з

реформування власних Збройних сил та оборонного сектору відповідно до стандартів НАТО. Це передбачає модернізацію військової техніки, перегляд підходів до управління оборонними ресурсами, а також удосконалення системи підготовки військових кадрів [11].

Особливо важливою подією стала надання Україні статусу Партнера з розширеними можливостями в НАТО у 2020 році. Це визнання сприяло розширенню взаємодії у військовій галузі, включаючи участь у спільних навчаннях, обмін досвідом і співпрацю в галузі кібербезпеки. Україна також активно долучається до програм Альянсу, спрямованих на забезпечення стабільності та протидію гібридним загрозам, що включають інформаційні війни, кіберзагрози та інші нетрадиційні виклики сучасного світу.

Санкційна політика ЄС щодо Росії після агресії проти України є ще одним аспектом підтримки з боку Євросоюзу. Спільні санкційні заходи, включаючи обмеження економічної діяльності та індивідуальні санкції проти осіб, причетних до порушення суверенітету України, демонструють солідарність ЄС з Україною у захисті її територіальної цілісності. Водночас, Україна, ЄС та НАТО продовжують розвивати стратегічне партнерство для зміцнення безпеки в регіоні та забезпечення стабільності.

Інтеграція України з ЄС і НАТО не є лише економічним чи безпековим проектом, а має також важливий політичний та соціокультурний вимір. Співпраця з європейськими структурами сприяє утвердженню демократичних цінностей, таких як верховенство права, повага до прав людини та свобода слова. Це відображається у посиленні впливу громадянського суспільства та впровадженні політик, орієнтованих на підвищення прозорості та підзвітності органів державної влади.

Отже, співпраця України з ЄС та НАТО є комплексним процесом, що охоплює політичні, економічні, оборонні та соціокультурні аспекти. Вона дозволяє Україні краще адаптуватися до викликів сучасного світу, зміцнюючи свою економічну стабільність та підвищуючи обороноздатність. Євроатлантична інтеграція залишається стратегічним пріоритетом для України,

який відповідає національним інтересам і прагненню до забезпечення стабільного та процвітаючого майбутнього [12].

2.2. Угода про асоціацію з ЄС та її політичні наслідки

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році стало важливим етапом у розвитку відносин між Україною та ЄС, відзначивши початок нового рівня співпраці. Угода не лише створює умови для поглиблення економічної інтеграції шляхом запровадження зони вільної торгівлі, але й має серйозні політичні наслідки, що змінюють внутрішню та зовнішню політику України. Документ визначає політичний курс України на європейську інтеграцію, закріплює прагнення країни до впровадження європейських стандартів та принципів, а також сприяє зміцненню демократії та верховенства права.

Таблиця 2.2

Політичні наслідки Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

Політичний аспект	Опис
Реформа судової системи	Зміцнення незалежності суддів, створення антикорупційних органів
Боротьба з корупцією	Ухвалення законів про прозорість фінансових операцій, контроль за активами посадовців
Координація в галузі безпеки та оборони	Спільні заходи протидії гібридним загрозам, боротьба з організованою злочинністю
Санкційна політика щодо Росії	Впровадження санкцій, спрямованих на стримування агресивних дій Російської Федерації

Джерело: створено автором за даними[13]

Одним із ключових політичних наслідків підписання Угоди стало посилення процесу демократичних реформ в Україні. Угода включає положення, що вимагають від України провести структурні реформи у різних сферах, таких як судова система, боротьба з корупцією, державне управління, права людини, захист довкілля тощо. Наприклад, Україна зобов'язалася адаптувати своє законодавство до стандартів ЄС у сферах правосуддя, правопорядку, свободи слова та захисту прав людини. Це призвело до змін у національному законодавстві, що спрямовані на забезпечення незалежності судової системи, створення антикорупційних органів, таких як Національне

антикорупційне бюро України (НАБУ) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), і реформу правоохоронних органів.

Запровадження таких структурних змін сприяє зміцненню демократичних інститутів, що забезпечують ефективніше функціонування державного управління. У контексті боротьби з корупцією створено правову базу для притягнення до відповідальності посадових осіб, зокрема тих, хто займає високі посади. Антикорупційна реформа була однією з умов надання Україні фінансової допомоги з боку ЄС та Міжнародного валютного фонду (МВФ), що підштовхнуло українське керівництво до активних дій у цьому напрямку [14].

Співпраця у рамках Угоди про асоціацію також торкається сфери безпеки та зовнішньої політики. Документ передбачає тіснішу координацію дій між Україною та ЄС щодо спільної безпеки, зовнішньополітичних ініціатив і миротворчої діяльності. Це особливо актуально у світлі збройної агресії Росії проти України, яка триває з 2014 року. ЄС став важливим партнером України у забезпеченні стабільності та підтриманні міжнародного порядку, що ґрунтується на правилах. Угодою закріплено зобов'язання сторін щодо протидії гібридним загрозам, забезпечення кібербезпеки, боротьби з організованою злочинністю та зміцнення кордонів.

Значний вплив Угоди спостерігається також у підтримці санкційної політики ЄС проти Росії. Після анексії Криму та початку війни на сході України ЄС запровадив санкції проти Російської Федерації, які спрямовані на стримування агресії та відновлення територіальної цілісності України. Угода про асоціацію сприяла посиленню координації санкційної політики, а також спільних дій з міжнародними партнерами, такими як Сполучені Штати Америки, Канада та інші країни, що підтримують Україну. Санкції стали важливим інструментом міжнародного тиску на Росію, а спільна позиція України та ЄС з цього питання є свідченням високого рівня політичної підтримки [13].

Не менш важливою є фінансова підтримка з боку ЄС, що надається Україні для реалізації реформ та модернізації економіки. Угода про асоціацію

відкрила для України доступ до різноманітних програм фінансування, які включають гранти, кредити, технічну допомогу та інвестиції в інфраструктуру. Європейський Союз також активно підтримує реформи у сфері енергетики, зокрема заходи щодо підвищення енергоефективності та диверсифікації джерел енергії. Такі проєкти не лише сприяють економічному розвитку, але й зміцнюють енергетичну безпеку України, зменшуючи залежність від російського газу.

Крім того, Угода про асоціацію підвищує міжнародний авторитет України як демократичної держави, що прагне інтеграції в європейську спільноту. Вона допомагає зміцнити позиції України в міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ та Рада Європи, де Україна виступає за дотримання міжнародного права та захист власних інтересів. Поглиблена співпраця з ЄС відкриває нові можливості для розвитку двосторонніх відносин з іншими країнами, які є членами ЄС, що позитивно впливає на розширення дипломатичних і економічних зв'язків [15].

2.3 Стратегічне партнерство України з НАТО та військово-політична підтримка

Партнерство України з НАТО є одним із найважливіших аспектів зовнішньої та оборонної політики країни. Ця співпраця сприяє зміцненню безпеки України в умовах зростаючої зовнішньої загрози та забезпечує підтримку з боку західних партнерів у впровадженні демократичних реформ та модернізації Збройних сил України. З 2014 року, коли Росія розпочала агресію проти України, підтримка НАТО стала критично важливою для забезпечення обороноздатності країни, її територіальної цілісності та стабільності [16].

Стратегічне партнерство між Україною та НАТО не обмежується лише військовою допомогою. Воно також включає політичну та фінансову підтримку, спрямовану на посилення демократичних інституцій, реформи в оборонному секторі та інтеграцію України в євроатлантичний безпековий простір.

Таблиця 2.3

Політичні наслідки співпраці України з НАТО

Політичний аспект	Опис
Реформа оборонного сектору	Модернізація збройних сил за стандартами НАТО, впровадження нових технологій
Підтримка територіальної цілісності України	НАТО не визнає анексії Криму та підтримує Україну в її прагненні повернути території
Впровадження стандартів НАТО	Стандартизація командування, логістики та операційної сумісності
Політична підтримка на міжнародній арені	НАТО підтримує Україну на міжнародних майданчиках, зокрема в ООН і ОБСЄ

Джерело: створено автором за даними [17]

Одним із ключових аспектів співпраці є допомога НАТО у реформуванні українських Збройних сил та оборонного сектору. З 2014 року Україна активно впроваджує стандарти НАТО, що включає модернізацію військової інфраструктури, професіоналізацію армії та підвищення її здатності ефективно діяти в умовах сучасних загроз. НАТО надає Україні технічну, консультативну та фінансову підтримку для реалізації цих реформ. Впровадження стандартів Альянсу сприяє підвищенню обороноздатності країни та зміцненню її позицій на міжнародній арені.

Окрім реформування оборонного сектору, важливою складовою співпраці є військова допомога, яку НАТО надає Україні. Це включає постачання військової техніки, озброєнь, навчання українських військовослужбовців та підвищення їхньої кваліфікації відповідно до стандартів Альянсу.

Нижче наведено діаграму, що відображає обсяги військової допомоги від НАТО Україні з 2014 по 2024 рік. Вона демонструє зростання постачань військової техніки, навчань та проведення спільних маневрів, які спрямовані на

підвищення боєздатності української армії (див.рис.2.1) підвищення

Рис 2.1 Військова допомога НАТО для України (2014-2024 р.),млрд.дол.США [18]

Графік демонструє зростання військової допомоги Україні від НАТО з 2014 по 2024 рік, з різким збільшенням після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Ось короткий огляд основних етапів допомоги:

1. 2014-2021: Початкова підтримка

○ Після анексії Криму та початку війни на Донбасі, НАТО надавало переважно нелетальну допомогу. Вона включала:

- Постачання засобів зв'язку та захисту (бронежилети, каски).
- Тренування військових для підвищення професійних навичок.
- Оборонна реформа для переходу на стандарти НАТО.
- Постачання медичного обладнання та підтримка у реформуванні логістичних систем.

2. 2022: Різне збільшення допомоги після вторгнення

○ У відповідь на повномасштабне вторгнення, НАТО та країни-члени почали надавати Україні значну кількість зброї та обладнання:

- Системи протиповітряної оборони.
- Танки, артилерійські установки, боєприпаси.
- Військові тренування для українських солдатів у різних країнах НАТО (наприклад, операція Interflex у Великобританії)

3. 2023-2024: Багаторічний план допомоги

○ Під час Вільнюського саміту НАТО у 2023 році було прийнято багаторічну програму допомоги, яка включає:

- Постачання сучасної зброї та обладнання для переходу Збройних сил України на стандарти НАТО.
- Забезпечення паливом, медичними матеріалами та засобами для розмінування.
- Розвиток оборонної промисловості України для досягнення більшої незалежності у зміцненні власного оборонпрому.

Що стосується політичної підтримки НАТО, це включає не лише військові аспекти, але й дипломатичні. Альянс активно захищає позиції України на міжнародній арені, підтримує її прагнення до євроатлантичної інтеграції та забезпечує координацію міжнародних санкцій проти Росії. Спільні дії з НАТО дозволяють Україні краще координувати свої зусилля в сфері безпеки та зовнішньої політики з іншими країнами, що належать до Альянсу.

Таким чином, стратегічне партнерство з НАТО стало важливим фактором у зміцненні обороноздатності України, її демократичних інститутів та забезпеченні міжнародної підтримки в боротьбі проти агресії[19].

РОЗДІЛ 3

Перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та геополітичні виклики

3.1. Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк: вплив на політику України

Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк відіграють ключову роль у фінансовій стабілізації та економічних реформах України. З 2014 року ці організації надали значну фінансову підтримку, спрямовану на стабілізацію макроекономічної ситуації, зміцнення банківської системи та проведення структурних реформ. Співпраця з МВФ та Світовим банком також має важливі політичні наслідки, які впливають на внутрішню та зовнішню політику України. Співпраця з МВФ та Світовим банком включає виконання певних умов та рекомендацій, які спрямовані на оздоровлення економіки України та підвищення її конкурентоспроможності. Наприклад, Україна зобов'язалася здійснити реформи у сфері державних фінансів, що включають скорочення бюджетного дефіциту, оптимізацію податкової системи та посилення боротьби з корупцією [20].

Одним з ключових аспектів співпраці з МВФ є досягнення макроекономічної стабільності. МВФ надає фінансову підтримку у вигляді кредитів, які спрямовуються на покриття бюджетного дефіциту та стабілізацію валютного курсу. Умови МВФ передбачають проведення фіскальних реформ, зокрема зменшення дефіциту бюджету, підвищення прозорості державних фінансів та реформування податкової системи.

МВФ та Світовий банк активно підтримують реформу банківського сектора в Україні. Зокрема, це включає зміцнення регуляторних норм, підвищення прозорості банківської діяльності та очищення банківського сектора від неплатоспроможних установ. Ці заходи спрямовані на підвищення стійкості банківської системи та довіри до неї з боку населення та інвесторів. Співпраця з МВФ та Світовим банком також впливає на соціальну

політику України. Організації надають рекомендації щодо впровадження адресної соціальної допомоги, що дозволяє ефективніше використовувати державні кошти для підтримки найбільш вразливих верств населення. Крім того, проводяться реформи в галузі пенсійного забезпечення, спрямовані на забезпечення стійкості пенсійної системи у довгостроковій перспективі [21].

МВФ та Світовий банк сприяють проведенню політики приватизації та дерегуляції в Україні. Це включає скорочення ролі держави в економіці, стимулювання приватних інвестицій та зниження адміністративних бар'єрів для бізнесу. Такі заходи спрямовані на підвищення ефективності економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату. Особливу увагу приділено енергетичній реформі, яка включає заходи з підвищення енергоефективності, зменшення субсидій на енергоресурси та диверсифікацію джерел енергії. Це сприяє зниженню залежності України від імпорту енергоресурсів, зокрема російського газу, та зміцненню енергетичної безпеки країни.

Співпраця з МВФ та Світовим банком має значний вплив на політичний та економічний розвиток України. Вона сприяє проведенню структурних реформ, що підвищують стійкість економіки, зміцнюють демократичні інститути та забезпечують стабільний розвиток країни. Умови та рекомендації цих організацій стимулюють Україну до проведення необхідних перетворень, що сприяють інтеграції країни у світову економічну спільноту [22].

3.2 Політичні виклики співпраці України з міжнародними організаціями в умовах війни

Війна, яка почалася в Україні в 2014 році і загострилася повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році, створила серйозні виклики для політичної співпраці країни з міжнародними організаціями. В цих умовах Україна змушена шукати підтримки як у сфері безпеки, так і в економічній та гуманітарній сферах. Проте співпраця з міжнародними організаціями стикається з певними політичними перешкодами, які впливають на ефективність міжнародної підтримки і дипломатичних зусиль. Політична нестабільність, що виникла через війну, викликала додаткові

труднощі в управлінні країною і веденні міжнародних відносин. Україна змушена концентрувати свої дипломатичні зусилля на забезпеченні суверенітету та цілісності держави, що включає активну участь в міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ, НАТО, а також Європейському Союзу. Проте виклики суверенітету і територіальної цілісності ставлять під загрозу не лише стабільність всередині України, але й співпрацю з іншими державами через тиск з боку агресора [23]. Україна суттєво залежить від міжнародної військової, економічної та гуманітарної допомоги. Це породжує виклики, пов'язані з необхідністю підтримання добрих відносин з провідними міжнародними організаціями, такими як НАТО і Європейський Союз, а також фінансовими установами, як-от Світовий банк і Міжнародний валютний фонд. При цьому залежність від міжнародної допомоги створює політичний тиск на уряд України, який повинен відповідати вимогам і рекомендаціям міжнародних партнерів, часто в умовах складної внутрішньої політичної ситуації. Участь міжнародних організацій у підтримці України, зокрема надання військової допомоги або фінансових ресурсів, спричинила загострення геополітичної напруги. Це проявляється в реакції Росії, яка розглядає підтримку України як загрозу своїм інтересам і використовує міжнародні інституції для блокування рішень на користь України (як, наприклад, у Раді Безпеки ООН). Це робить політичну співпрацю більш складною, адже кожне рішення потребує чутливого підходу та врахування міжнародних розкладів сил.

Після закінчення війни перед Україною постане низка нових викликів і можливостей для політичної співпраці з міжнародними організаціями. Основними аспектами післявоєнного етапу стануть відновлення країни, інтеграційні процеси та зміцнення позицій у міжнародних альянсах. Одним із ключових етапів післявоєнного періоду стане відновлення зруйнованої інфраструктури та економіки України, що вимагатиме масштабної міжнародної підтримки. Організації, такі як Світовий банк, МВФ, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також гуманітарні місії ООН та

інших структур, будуть критично важливими для реалізації відновлювальних програм. Україна повинна зосередити свої дипломатичні зусилля на залученні міжнародної допомоги і ефективному управлінні проектами відбудови. Війна прискорила процес євроінтеграції України. У післявоєнний період питання політичної інтеграції з ЄС стане одним із ключових напрямків співпраці. Україна вже отримала статус кандидата на вступ до ЄС, і після війни важливо буде продовжити реформи, спрямовані на узгодження національного законодавства з європейськими стандартами. Ця співпраця надасть Україні можливості для глибшої політичної та економічної інтеграції в європейське співтовариство.

Питання гарантій безпеки буде основним післявоєнним політичним викликом для України. Співпраця з НАТО, яка інтенсифікувалася під час війни, стане важливою складовою майбутнього безпекового середовища країни. Після завершення бойових дій Україна прагнучиме отримати чіткі безпекові гарантії або шляхом формального вступу до Альянсу, або через інші механізми безпекової співпраці, що включатиме розширене військове партнерство, навчання та спільні оборонні проекти [24]. У післявоєнний період Україна може відігравати активну роль у міжнародних миротворчих ініціативах, спрямованих на забезпечення тривалого миру та стабільності в регіоні. Це може включати ініціативи з відновлення територіальної цілісності та врегулювання конфліктів на Донбасі та в Криму, за участі міжнародних організацій. Для цього Україна повинна продовжувати активно співпрацювати з такими структурами, як ОБСЄ та ООН, для залучення міжнародних місій і спостережних комісій.

Співпраця України з міжнародними організаціями в умовах війни стикається з численними політичними викликами, але також створює можливості для зміцнення міжнародних позицій країни. Після закінчення війни політичні перспективи співпраці будуть зосереджені на відбудові, євроінтеграції, безпековій співпраці з НАТО та активній участі в міжнародних

миротворчих ініціативах. Це вимагатиме від України продовження реформ та гнучкості в дипломатичних відносинах з міжнародною спільнотою [25].

3.3. Відбудова України за підтримки міжнародних організацій

Післявоєнна відбудова України стане одним із найважливіших етапів розвитку країни, що вимагатиме масштабної підтримки з боку міжнародної спільноти та організацій. Зруйнована інфраструктура, постраждала економіка, внутрішньо переміщені особи та потреби в соціальних і медичних послугах створюють безпрецедентні виклики, подолання яких неможливе без зовнішньої допомоги. Міжнародні організації відіграватимуть критичну роль у фінансовій, технічній та гуманітарній підтримці України, допомагаючи відбудувати країну та забезпечити стабільний розвиток у довгостроковій перспективі [26].

Першочергову роль у фінансуванні відбудови відіграватимуть міжнародні фінансові інституції, такі як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та інші регіональні фінансові організації. Уряд України вже активно співпрацює з цими організаціями для забезпечення фінансової підтримки в умовах війни, і цей процес буде продовжений під час відбудови.

Світовий банк, як провідна міжнародна фінансова установа, активно залучатиметься до реконструкції інфраструктури, відновлення систем охорони здоров'я та освіти, а також допомоги в побудові стійкої економіки. Світовий банк надасть як прямі фінансові вливання, так і технічну підтримку у вигляді консалтингу та експертної допомоги для розробки та реалізації довгострокових проектів розвитку [27].

Міжнародний валютний фонд продовжуватиме надавати макроекономічну підтримку для стабілізації фінансової системи України. Фонди МВФ можуть бути використані для зміцнення національної валюти, підтримки резервів і покриття бюджетного дефіциту, що виник внаслідок військових дій. Крім того, МВФ буде важливим партнером у координації економічних реформ,

необхідних для відновлення економічної стійкості України. ЄБРР вже має значний досвід роботи в Україні, зокрема у фінансуванні проектів з модернізації інфраструктури, енергетичної системи та розвитку приватного сектору. Після завершення бойових дій ЄБРР зосередиться на довгострокових інвестиціях в інфраструктурні проекти, спрямовані на відновлення доріг, мостів, електростанцій, а також на підтримку малого і середнього бізнесу, який є важливою складовою економічного зростання [28].

Окрім фінансових інституцій, важливу роль у післявоєнній відбудові відіграватимуть міжнародні гуманітарні організації, такі як ООН, Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), ЮНІСЕФ, Програма розвитку ООН (ПРООН) та інші. Їхня місія буде спрямована на допомогу в гуманітарних кризах, забезпеченні базових потреб постраждалих громадян, внутрішньо переміщених осіб та тих, хто втратив житло або засоби до існування. ООН та її спеціалізовані агентства (наприклад, ВООЗ, ПРООН, ЮНІСЕФ) забезпечуватимуть гуманітарну допомогу, включаючи надання медичних послуг, продуктів харчування, доступ до води та електрики для постраждалих регіонів. Крім того, організації ООН працюватимуть над реінтеграцією внутрішньо переміщених осіб та сприятимуть розвитку програм з відновлення економіки на місцях [29].

МКЧХ зосередиться на відновленні зруйнованих медичних закладів, наданні медичних послуг та забезпеченні допомоги постраждалим внаслідок бойових дій. Ця організація відіграватиме ключову роль у розмінуванні територій, поверненні військовополонених та забезпеченні гуманітарних коридорів.

Ефективна відбудова України потребуватиме координації між урядом, міжнародними організаціями та іншими ключовими гравцями. Важливим завданням стане розробка стратегічного плану відбудови, який буде заснований на оцінках збитків та потреб країни. Для ефективного управління допомогою і планування відбудови можуть бути створені спеціальні платформи, які дозволять координацію між міжнародними організаціями, урядом України та країнами-донорами. Це може бути

реалізовано через міжнародні конференції з питань відбудови України, що надасть можливість узгодження пріоритетів і забезпечить прозорість використання коштів.

Громадянське суспільство також відіграватиме важливу роль у процесі відбудови. Українські неурядові організації та активісти будуть залучені до процесу відновлення, сприяючи забезпеченню прозорості, врахуванню потреб локальних громад та контролю за ефективністю реалізації міжнародних програм.

Відбудова України за підтримки міжнародних організацій є складним і багатогранним процесом, який вимагатиме чіткої координації, фінансових ресурсів та стратегічного планування. Міжнародні фінансові інституції, гуманітарні організації та уряди держав-партнерів зіграють вирішальну роль у допомозі Україні подолати наслідки війни та забезпечити стабільний розвиток у післявоєнний період [30].

ВИСНОВКИ

Політичні аспекти співпраці України з міжнародними організаціями під час війни та в післявоєнний період є важливим чинником забезпечення стабільності та відновлення країни. Війна створила серйозні виклики для української дипломатії, включаючи необхідність захисту суверенітету, пошуку міжнародної підтримки та координації дій з глобальними партнерами.

На перший погляд, війна призвела до активізації дипломатичних зусиль України, спрямованих на мобілізацію військової, економічної та гуманітарної допомоги від таких організацій, як ООН, Європейський Союз, НАТО, ОБСЄ та інших. Ключовим напрямком стала співпраця в безпековій сфері, а також підтримка відновлення інфраструктури та економіки, що постраждали через бойові дії.

Однак, варто зазначити, що співпраця також зіткнулася з певними викликами. Різні геополітичні інтереси держав-членів міжнародних організацій іноді перешкоджали швидкому прийняттю рішень на користь України. Це виявилось особливо помітним у питаннях санкційної політики та наданні військової допомоги.

Водночас війна стимулювала переосмислення України своєї зовнішньої політики, що сприяло посиленню інтеграційних процесів із Європейським Союзом та НАТО. Перспективи вступу до цих організацій стали важливими політичними цілями, що посилюють стратегічне партнерство.

Політичні аспекти співпраці також мають соціальні виміри, адже міжнародні організації надають важливу допомогу у сфері гуманітарних потреб, зокрема, допомоги внутрішньо переміщеним особам та постраждалим від війни.

Значні політичні зміни та виклики війни вплинули на місцеві громади, особливо в регіонах, що зазнали найбільших руйнувань. Відновлення цих

територій залежить від ефективної взаємодії з міжнародними організаціями в питаннях фінансової та технічної підтримки.

Після закінчення війни Україна зіштовхнеться з новими завданнями з реінтеграції постраждалих територій та посилення дипломатичних зусиль для забезпечення стабільного миру і безпеки. Це вимагатиме довготривалої підтримки з боку міжнародних партнерів.

Отже, політичні аспекти співпраці України з міжнародними організаціями мають суттєвий вплив на ситуацію в країні, впливаючи на військову, економічну та соціальну сфери. Співпраця сприяє захисту суверенітету, відбудові держави та посиленню міжнародного статусу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ Ушибка! Закладка не определена.

1. Закон України «Про міжнародне співробітництво». 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3350-20#Text> (дата звернення: 20.10.2024)
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо співпраці з міжнародними організаціями. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3780-21#Text> (дата звернення: 18.10.2024)
3. Політичне співробітництво України та ЄС: досягнення та виклики. 2023. URL: <https://euromonitor.com.ua/news/politichne-spivrobotnictvo-ukrayini-ta-yes-2023> (дата звернення: 15.10.2024)
4. Взаємодія України з ООН: основні аспекти та перспективи. 2024. URL: <https://un.org.ua/news/vzaemodiya-ukrayini-z-oon> (дата звернення: 12.10.2024)
5. Взаємодія України з ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи. 2024. URL: <https://osce.org/ukraine-cooperation> (дата звернення: 27.10.2024)
6. Україна та Рада Європи: основні напрямки співпраці. 2022. URL: <https://coe.int/ukraine-cooperation> (дата звернення: 22.10.2024)
7. Міжнародні фінансові організації та Україна: співпраця задля розвитку. 2022. URL: <https://worldbank.org/uk/news/ukraine-cooperation> (дата звернення: 08.10.2024)
8. Політичні та економічні аспекти співпраці України з Європейським Союзом. 2024. URL: <https://europa.eu/ukraine-cooperation> (дата звернення: 25.10.2024)
9. Політика сусідства ЄС та її значення для України. 2022. URL: https://eeas.europa.eu/topics/european-neighbourhood-policy_en (дата звернення: 19.10.2024)
10. Європейський інструмент сусідства та партнерства: можливості для України. 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/policy/european-neighbourhood-policy/ens_en (дата звернення: 04.10.2024)

11. Роль України в європейських ініціативах з безпеки та оборони. 2024. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/8475/security-and-defence_en (дата звернення: 16.10.2024)
12. Україна та НАТО: шлях до євроатлантичної інтеграції. 2023. URL: <https://nato.int/news/ukraine-nato-integration> (дата звернення: 10.10.2024)
13. Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на розвиток економіки. 2023. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2023/july/tradoc_152953.pdf (дата звернення: 22.10.2024)
14. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом. 2023. URL: <https://imf.org/uk/news/ukraine-cooperation> (дата звернення: 05.10.2024)
15. Політика ЄС щодо східного партнерства: роль України. 2024. URL: <https://eeas.europa.eu/ukraine-cooperation> (дата звернення: 25.10.2024)
16. Офіс президента України. Стратегія національної безпеки України. 2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/392020-35037> (дата звернення: 29.10.2024)
17. Україна та НАТО: посилення військово-політичної підтримки. 2023. URL: https://nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm (дата звернення: 20.10.2024)
18. Військова підтримка України з боку НАТО. 2023. URL: https://nato.int/cps/en/natohq/news_192238.htm (дата звернення: 10.10.2024)
19. Політичні аспекти співробітництва України з НАТО. 2022. URL: https://nato.int/cps/en/natohq/news_192173.htm (дата звернення: 15.10.2024)
20. Україна та Міжнародний валютний фонд: фінансова підтримка та реформи. 2023. URL: <https://imf.org/en/Countries/UKR> (дата звернення: 29.10.2024)
21. Вплив програм МВФ на економічну політику України. 2022. URL: <https://voxukraine.org/the-impact-of-imf-programs-on-ukraine> (дата звернення: 23.10.2024)

22. Співпраця України зі Світовим банком: основні проекти та ініціативи. 2023. URL: <https://worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 19.04.2024)
23. Вплив міжнародних санкцій на політику України. 2024. URL: <https://sanctions.org.ua/impact-on-ukraine> (дата звернення: 03.10.2024)
24. Політичні аспекти співробітництва України та ВООЗ. 2022. URL: <https://who.int/ukraine-cooperation> (дата звернення: 01.10.2024)
25. Україна в системі міжнародної безпеки: виклики та перспективи. 2022. URL: <https://www.mfa.gov.ua/ukraine-international-security> (дата звернення: 21.10.2024)
26. Світовий банк. План відновлення України: пріоритети та напрями. 2023. URL: <https://worldbank.org/en/news/ukraine-recovery-plan> (дата звернення: 29.10.2024)
27. Міжнародний валютний фонд. Підтримка економічної стабільності України. 2023. URL: <https://imf.org/en/Countries/UKR/ukraine-stability> (дата звернення: 29.10.2024)
28. Європейський Союз. Плани допомоги Україні у відновленні інфраструктури. 2024. URL: <https://europa.eu/ukraine-recovery> (дата звернення: 27.10.2024)
29. Міжнародна фінансова корпорація. Фінансування проектів відновлення в Україні. 2023. URL: <https://ifc.org/ukraine-recovery-financing> (дата звернення: 29.10.2024)
30. Інтеграція України в систему міжнародної безпеки. 2023. URL: <https://security-council.org/ukraine-cooperation> (дата звернення: 21.10.2024)